

OTOK MAUN U PROŠLOSTI

Šime PERIČIĆ
Sukošan – Zadar

UDK 949.75 o. Maun
Pregledni rad

Primljeno: 15. XII. 2003.

Otok Maun je u povijesti Dalmacije napose značajan po tome što ga je hrvatski kralj Petar Krešimir IV. darovao samostanu sv. Krševana u Zadru 1069. godine. Međutim, tako poznat otočić gotovo je zaboravljen, pa i u onim edicijama koje su morale čuvati sjećanje na njega. Stoga autor u ovom radu pokušava na temelju pronađenih izvora i literature pružiti što veći broj informacija o njegovoj prošlosti, gospodarske ili strateške naravi. Na taj se način svjedoči da je značenje otoka Mauna bilo veće nego što bi se to očekivalo s obzirom na njegovu veličinu. A to je zato što je bio značajan za rečeni samostan, Zadar i susjedne otoke.

Ključne riječi: *otok Maun, Dalmacija, XI.–XIX. st.*

Otok Maun, smješten između otokâ Paga i Oliba, hrvatski je kralj Petar Krešimir IV. 1069. godine darovao zadarskom samostanu sv. Krševana. Hrvatska historiografija taj događaj drži vrlo značajnim, pa otok, naravno, zaslužuje veću pozornost od one koja mu se pridaje u zadnje vrijeme. No, kad smo htjeli saznati nešto više o tom “slavnom” otočiću, bili smo uvelike razočarani. Naime, neke enciklopedije navode tek njegove škrte zemljopisne podatke i – ništa više. Dakle, toliko spominjani i povijesno značajan otok jedva da se danas spominje, te se tako prepušta zaboravu. Ni onda kad se raspravljalo o 1000. obljetnici samostana sv. Krševana, nije o njemu rečeno ništa više. To nas je onda potaklo na istraživanje dostupnih izvora i postojeće literature, u želji da se baci više svjetla na njegovo značenje u prošlosti. Jer, da je on bio tako beznačajan, kako se čini, ne bi ga hrvatski vladar nikom darivao kao neku vrijednost. Stoga će ovdje biti iznijete netom pronađene vijesti o njegovu značenju u odnosu na rečeni samostan, grad Zadar i susjedne mu otoke.

Dakle, zapadno od otoka Paga, tridesetak milja daleko od Zadra, smjestio se otok Maun (Maon), nekad bogat pašnjacima. Njegova površina iznosi 8,53 kilometra

četvorna, dok mu je obala duga 21,3 kilometra,¹ te spada među naše manje otoke. Neki ga svrstavaju u otoke Kvarnerića. Još od kasnog srednjeg vijeka uvrštavan je u otočku skupinu zadarskog arhipelaga odnosno distrikta. Ivo Rubić ga svrstava među periodično naseljene naše otoke, gdje stanovnici prebivaju samo tijekom jednog dijela godine, baveći se isključivo poljodjelstvom i ribolovom (Pažani).²

Kakva je zapravo bila njegova sudbina poslije 1069. godine, tko ga je posjedovao i koristio? Na ta ćemo pitanja ovdje nastojati odgovoriti. Istina, nije pouzdano ustvrđeno u čijoj je vlasti bio prije XI. stoljeća. Neki drže da je bio u sastavu bizantske teme Dalmacije, iako ga car Konstantin Porfirogenet izostavlja iz popisa većih otoka ovog područja, odnosno ne ubraja ga u ondašnji teritorij zadarske komune.³ To je doista začuđujuća činjenica, to prije kada se zna da su upravo njega uživali zadarski priori, dakle zadarska ranosrednjovjekovna komuna.⁴ Međutim, ni ova konstatacija nije posve vjerodostojna. Prema tomu, nije pouzdano jasno kada je taj otok došao u posjed hrvatskih kraljeva. Zasiurno se to zbilo najkasnije do sredine XI. stoljeća, kad su južni dio otoka Paga i Maun već pripadali državnom teritoriju hrvatske države.⁵

Kako je spomenuto, otok Maun je 1069. god. hrvatski kralj Petar Krešimir IV. poklonio zadarskom samostanu sv. Krševana. Naime, kralj samostanu dariva taj otok neka ga posjeduje “vječno i bez ikakva uznemiravanja od strane smrtnih ljudi”, što se u početku i obistinilo.⁶ Taj događaj je u literaturi obilježen vrlo značajnim za Zadar i Hrvatsku uopće.⁷ Pri tome se naglašavala činjenica da se otok nalazio “u našem

¹ Ivo RUBIĆ, *Naši otoci na Jadranu*, Split, 1952., str. 14.

² ISTO, str. 80.

³ Ferdo ŠIŠIĆ, *Priručnik izvora hrvatske povijesti*, Zagreb, 1914., str. 252–254; Vjekoslav KLAIĆ, *Povijest Hrvata*, I, Zagreb, 1899., str. 107–108; Grga NOVAK, Presjek kroz povijest grada Zadra, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, sv. 11–12, Zadar, 1965., str. 10–11; Josip LUČIĆ, Povijesna dokumentacija svetokrševanskog samostana i vladavina Petra Krešimira IV., *Zadarska revija*, 39, br. 2-3, Zadar, 1990., str. 188, bilj. 53. Bizantski car Porfirogenet svrstao ga je među “ostala mnoga kojima se ne zna ime” (Petar SKOK, *Dolazak Slavena na Mediteran*, Split, 1934., str. 224).

⁴ Nada KLAIĆ – Ivo PETRICIOLI, *Zadar u srednjem vijeku*, Zadar, 1976., str. 65; N. KLAIĆ, Problem vrhovne vlasti nad Dalmacijom do početka XV. stoljeća, *Zadar – zbornik*, Zagreb, 1964., str. 155.

⁵ Nikola ČOLAK, Zemljišni posjed zadarske komune u 12. stoljeću, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, 10, Zadar, 1963., str. 368.

⁶ Viktor NOVAK, Mare nostrum dalmaticum, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, sv. 16-17, Zadar, 1969., str. 406.

⁷ Navest ćemo samo neke: Carlo Federico BIANCHI, *Zara cristiana*, II, Zadar, 1879., str. 45–46; Vjekoslav KLAIĆ, *Opis zemalja u kojih obitavaju Hrvati*, II, Zagreb, 1881., str. 20; Lorenzo BENEVENIA, Il comune di Zara nel medio evo, *Annuario dalmatico*, 3, Zadar, 1886., str. 191, 196; Mate SUIĆ, *Pag*, Zadar, 1953., str. 30; N. ČOLAK, Pomorstvo zadarske komune od dolaska Hrvata na Jadran do pada Mletačke Republike, *Pomorski zbornik* (dalje, PZ), II, Zagreb, 1962., str. 1575; Duško KEČKEMET, Naša stara ikonografija, PZ, I, Zagreb, 1962., str. 559; V. NOVAK, Mare nostrum..., str. 406; Trpimir MACAN, *Povijest hrvatskog naroda*, Zagreb, 1992., str. 68–69; Eduard PERIČIĆ, *Hrvatski kraljevi*, Zadar, 2000., str. 160, bilj. 88.

dalmatinskom moru”, kao svjedočanstvo vladavine hrvatskih kraljeva nad njime, odnosno njihove prevlasti nad čitavim Jadranskim morem. Unatoč izraženoj želji hrvatskog vladara, sudbina otoka je potom bila vrlo burna i neizvjesna. Jamačno je već 1187. god. pod nepoznatim okolnostima Maun došao u posjed Mletačke Republike, nakon njene pobjede nad hrvatsko-ugarskim kraljem Belom III.⁸ Ali opet ne zadugo. Jer, već u svibnju 1190. god. u žestokom boju Zadrani poraze Mlečane kod Trena (Puntamike). Jednako tako, u tome ratu Zadrani oslobode otok Pag i susjedne mu otočiće.⁹ Na taj način oni su zagospodarili svim tim otocima, sa svim njihovim pašnjacima (*cum omnibus pascuis*), kako se ističe u dokumentima. No, već iste godine zadarska komuna, u znak zahvalnosti sv. Krševanu za pobjedu nad mletačkom mornaricom, vraća odnosno poklanja rečenom samostanu otočić Maun, s uvjerenjem da će on unaprijed biti pošteđen “od napada vidljivih i nevidljivih neprijatelja”, za sva vremena (*in eternam*).¹⁰ Dakako, ta je pretpostavka bila bez pokrića. Pri tome postupku izričito se navodi postojanje pašnjaka na otočiću, koji su bili prikladni jedino za ispašu blaga sitnog zuba.¹¹ Naravno, tome se pridruživala činjenica da su vode oko otoka obilovale raznom ribom.¹² Po tome se onda može pretpostaviti njegovo određeno značenje za onodobni razvitak samostana, ali i gospodarstva srednjovjekovnog Zadra.¹³

Međutim, nije se ispunila želja onih koji su priželjkivali u najmanju ruku dugotrajno vlasništvo i korištenje toga otoka od strane samostana. A to se nije moglo ni očekivati u onodobnim nemirnom okolnostima. Istina, ne zna se kako je i kada otok opet dospio u posjed zadarske komune. Zna se pak da je zadarski prior ubrzo samostanu oduzeo otok “za potrebe grada i njegovu gradnju i korist”, ali ta nezgrapna jezična konstrukcija ne pruža sasvim jasnu sliku toga čina. Ipak, to može značiti da se ondje tada vadio kamen dobre kakvoće, uporabiv za gradnju odnosno obnovu porušenoga grada. Jamačno se komuna našla u nezavidnom položaju kad je posegnula za tim samostanskim dobrom. Zazubice Mlečana glede Zadra i njegova područja nisu presahle pretrpljenim porazom njene mornarice nego oni nastavljaju s agresijom te već 1194. god. preotimlju Zadru otok Pag i susjedne mu otočiće. Zacijelo je tom prilikom i Maun podijelio sličnu sudbinu, pustošenje i pljačku zakletog neprijatelja i osvajača, jer

⁸ V. NOVAK, n. dj., str. 407.

⁹ ISTO, str. 408–409; E. PERIČIĆ, Samostan sv. Marije u Zadru od njegova osnutka do danas, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, sv. 13-14, Zadar, 1968., str. 20.

¹⁰ Jakov STIPIŠIĆ, Diplomatička analiza Krešimirove darovnice o Maunu iz 1069., *PZ*, 7, Zadar, 1969., str. 825; N. KLAJČIĆ – I. PETRICIOLI, n. dj., str. 174; V. NOVAK, n. dj., str. 408; I. PETRICIOLI, Lik Zadra u srednjem vijeku, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, sv. 11-12, Zadar, 1965., str. 161; G. NOVAK, n. dj., str. 15; N. ČOLAK, Zemljišni posjed..., str. 372, 391; E. PERIČIĆ, Samostan sv. Marije..., str. 20; N. KLAJČIĆ, *Povijest Hrvata u ranom srednjem vijeku*, Zagreb, 1976., str. 65.

¹¹ N. ČOLAK, Zemljišni posjed..., str. 383.

¹² Maren FREIDENBERG, Samostan sv. Krševana i Zadar u X.–XIV. stoljeću, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, sv. 27-28, 1981., str. 43-44.

¹³ Tomislav RAUKAR, *Zadar u XV. stoljeću*, Zagreb, 1977., str. 16.

je on bio u posjedu mrske mu zadarske komune.¹⁴ Međutim, ako se i zbilom tako, taj je otok već sljedeće godine ponovno u vlasništvu samostana sv. Krševana.

U svibnju 1195. god. na Maunu je izgrađena crkvice posvećena sv. Jurju. Tom zgodom je papa Celestin III., pored ostalog, samostanu sv. Krševana potvrdio zakonit posjed navedene crkvice, kao i čitav otok i sva lovišta ribe u njegovim vodama (*et piscationes omnes pertinentes ad vos*). Zapravo se pod time podrazumijeva, držimo, da je papa pod svoju zaštitu uzeo čitav samostan sa svim njegovim dobrima.¹⁵ Kada su Mlečani i križari 1202. god. razorili Zadar, vjerojatno su opljačkali i otok Maun, ali o tome nema izvorne potvrde. Navedeni papa je 4. veljače 1204. god. ponovo uzeo u zaštitu i samostanski otok Maun, valjda stoga što se osjećao odgovornim što nije uspio u nastojanju da odvрати Mlečane i njihove pomagače od nauma zauzimanja grada Zadra.¹⁶ Naime, opat toga samostana Damjan izričito traži povrat toga otoka, što mu je uz pomoć pape udovoljeno, pa je tako izglađen nastali spor oko njegova posjeda.¹⁷ Iz gornjeg navoda je očito da se gospodarsko značenje toga otočića ogledalo u pašnjacima i bogatstvu ribe u moru oko njega. Premda se radilo o relativno malom i neplodnom otočiću, ipak je on nedvojbeno imao određeno značenje u gospodarskom smislu. Zašto bi se inače oko njega sporili i na nj polagali pravo zadarski samostan i komuna, kako to s pravom zaključuje mjerodavni povjesničar.¹⁸ Naime, svojom veličinom i položajem on nije mogao imati značajnu stratešku važnost ni za Zadar ni za Mlečane. Unatoč tome, on je ostao privlačnim objema stranama. Da nije bilo tako, ne bi ni Nadbiskupija zadarska ondje sagradila crkvicu i tako trošila dragocjeni novac. Dapače, sve to daje naslutiti da je tada na otočiću bilo dosta stalnih stanovnika koji su obrađivali zemlju i napasali odnosno uzgajali blago sitna zuba. Tome u prilog svjedoči i činjenica da se zadarski knez 1222. god. ponovno dočepao Mauna, zbog čega je došlo do sudskog spora; on je završio tako da se knez pred papinskim legatom i zadarskim nadbiskupom morao očitovati da će pustiti na miru samostan glede posjeda otočića Mauna.¹⁹ A to

¹⁴ V. NOVAK, n. dj., str. 409.

¹⁵ C. F. BIANCHI, n. dj., str. 45–46; V. NOVAK, n. dj., str. 410; Tadija SMIČIKLAS, *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije*, 3, Zagreb, 1905., str. 38–39; Državni arhiv u Zadru (DAZd), Spisi samostana sv. Krševana, kutija 1, br. 34. Godine 1384./85. na otočiću je obavljena pregradnja crkvice sv. Krševana i nabavljeno manje zvono. To je financirao bogati zadarski plemić Krešo Lovrin Civalelli svojom oporukom (Emil HILJE, Novi podaci o djelatnosti zadarskih graditelja na zadarskom području u 14. i 15. stoljeću, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, sv. 30/17 (1990./91.), Zadar, 1992., str. 135).

¹⁶ DAZd, Spisi samostana sv. Krševana, kut. 1, br. 41. U ugovoru iz te godine, kojim su zadarskom knezu pripali svi prihodi "časti", koje je dotle uživao paški knez, spominje se otočić Škarda, ali, začudo, ne i Maun (N. KLAJČ, Paški falsifikati, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, Historijska grupa, 1, Zagreb, 1959., str. 15); valjda se to dogodilo stoga što je potonji bio izvan njegove moći.

¹⁷ DAZd, Spisi samostana sv. Krševana, kut. 1, br. 50; T. SMIČIKLAS, n. dj., str. 38–39.

¹⁸ M. FREIDENBERG, n. dj., str. 43.

¹⁹ Vitaliano BRUNELLI, *Storia della città di Zara*, Zadar, 1913., str. 200; ISTI, *Storia di Zara. Il comune in sul finire dei tempi di mezzo*, *Archivio storico per la Dalmazia*, vol. 18, sv. 104, Rim, 1935., str. 380.

opet znači da je crkvena vlast bila jača od svjetovne.

Poslije nametanja teških uvjeta Zadru, Mlečani su 1248. god. ponovo zadobili i otočić Maun, koji je ubrzo još jednom bio vraćen spomenutom samostanu “u vječni posjed”.²⁰ Dakako, zajedno s otočnim stanovnicima. Nakon toga je samostan nastojao od njih ishoditi što veće prihode, pa i od nametâ koje su bili dužni davati ribari koji su lovili u tamošnjim vodama.²¹ Zacijelo pri tome nije bilo očekivanog uspjeha, pa se samostan ubrzo privremeno odriče otočića. Tako ga 1. lipnja 1315. god. on na dražbi prodaje, odnosno daje u zalog zadarskom plemiću Krševanu de Soppe za 62 libre denara (ili 602 male mletačke libre) “sa svim njegovim/svojim pravima, posjedima i pripadnostima (*cum omnibus suis iuribus, habenciis et pertinenciis*)”, ali uz mogućnost da ga se ponovno domogne,²² kad osjeti potrebu za njime. Naime, kad rečeni zakupnik isplati navedenu svotu novca, on je mogao zadržati prava na otok za sljedećih deset godina, s tim da samostanu plaća unaprijed 100 libri godišnje. Ako bi pak poželio zadržati polovicu otočića, u tom bi slučaju Soppe bio dužan njemu davati polovicu na njemu zatečenog blaga, na zadovoljstvo obiju strana. Nije pouzdano poznato da je ikad došlo do razmirica između ugovornih strana, ali se zna da je samostan 1356. god. dao otok ponovno u najam.²³ A to pak daje naslutiti da je samostan unaprijed najveću korist izvlačio od stočarenja na njemu, koje su, naravno, obavljali njegovi obitavatelji na račun zakupnika. Poznato je i to da je samostan dobivao i određeni broj janjaca godišnje na račun posjeda toga otočića,²⁴ po svoj prilici izravno od tamošnjih pastira odnosno čobana.

Sredinom XIV. st. Mlečani su zaratili sa Zadrom (1345.–1346.). Zadarsko je područje bilo pozornicom ratnih akcija, kao i tridesetak godina prije. Mlečani su posvuda pljačkali sve do čega su došli, napose blago; tako su u jednoj akciji na zadarskom otočju opljačkali 5000 glava raznoga blaga. Jamačno je ista sudbina zatekla i blago zatečeno na Maunu.²⁵ U jednom dokumentu iz 1377. god. spominje se kao stanovnik toga otočića neki Ivan Marinić, koji je zacijelo bio čuvar tamošnjeg blaga, jer se zna da je onda na otočiću bilo najviše razvijeno stočarstvo.²⁶ Naime, zna se da je sredinom XV. st. samostan na Maunu imao 871 ovcu, 225 koza i 9 krava, što je bio

²⁰ V. NOVAK, n. dj., str. 414–416; T. SMIČIKLAS, n. dj., 3, str. 336.

²¹ V. BRUNELLI, *Storia di Zara. Il comune...*, str. 381.

²² T. SMIČIKLAS, n. dj., 8, Zagreb, 1910., str. 339–400; DAZd, *Spisi samostana sv. Krševana*, kops. XVIII, br. 22. Nakon toga je otočić, prema izvoru od 13. XII. 1350. god., kada je na njemu zabranjen lov, došao u posjed komune Pag (*Narodna enciklopedija*, sv. III, Zagreb, 1925., str. 778).

²³ *Andrija pok. Petra iz Cantua (Bilježnički zapisi 1355.–1356.)*, sv. II., priredili Robert Leljak i Josip Kolanović, Zadar, 2003., str. 430.

²⁴ V. BRUNELLI, *Storia di Zara. Il comune...*, str. 381.

²⁵ N. ČOLAK, *Pomorske operacije u zadarsko-mletačkom ratu god. 1345.–1346.*, *Zadarska revija*, 11, Zadar, 1962., br. 5, str. 401.

²⁶ C. F. BIANCHI, n. dj., str. 46.

prilično velik broj sitne stoke na tako malom zemljišnom prostoru.²⁷ Nekako u to doba je samostan na Maunu i Dugom otoku posjedovao zajedno 2405 glava stoke sitna zuba i manji broj krava;²⁸ može se barem pretpostaviti da je znatan dio toga blaga napasan na samom Maunu. Da je Maun bio doista ekonomski značajan, pa i privlačan, dijelom svjedoči i činjenica prijetnje svima onima koji se usude samostan ometati u njegovu povlaštenom posjedu.²⁹ No, bilo je i onih kojih se ta prijetnja nije nimalo dojmila. Naime, samostanske poteškoće oko čuvanja i korištenja zemljišnog posjeda učinile su da ga samostan povremeno gubi od onih koji su raspolagali većom silom.³⁰

Ipak, uza sve nedaće sljedećih je stoljeća taj otočić ostao uglavnom u posjedu navedenog samostana. Zna se naime da je ugovorom od 20. svibnja 1713. god. bio iznajmljen braći Petrović iz Paga za 390 mletačkih lira godišnje. Dvije godine potom je ta najamnina povećana na 415 lira.³¹ Jamačno je taj ugovor obnavljan i poslije, ali o tome nemamo pouzdanih svjedočanstava. Jedino se zna da je papa Benedikt III. bulom od 30. prosinca 1729. god. Maun sa susjednim otočićima Brušnjacima podijelio u vlasništvo “Ilirskog seminarija”, dakle, Zmajevićevu sjemeništu u Zadru.³² Iako taj otok nije pružao značajnije prihode sjemeništu od iznajmljivanja mnogim zakupcima, on je vrlo dugo ostao u njegovom vlasništvu. Jedan izvor iz 1768. god. kazuje da se ondje nalazi crkvice posvećena sv. Krševanu; poslije, u XIX. stoljeću, ona je nosila ime sv. Antuna, čije su zidine i danas vidljive na otoku.

Do 1841. god. te su otočiće držali u zakupu baštinići obitelji Palčić iz Paga, kada su se odrekli njihova najma. Nakon toga ih je državno odvjetništvo u Zadru stavilo na dražbu, kojom se prilikom radilo jedino o ispaši na njima. Na toj dražbi ih je dobio u zakup Nikola Čepola iz Paga, pod uvjetom plaćanja državnoj blagajni 200 fiorina/forinta i 11 karantana godišnje. Upravi sjemeništa bio je dužan davati sedminu prihoda s njih. Zakupac nije smio na otocima držati svinje, ni sjeći drva bez prethodne privole sjemeništa. Naspram tome, mogao je saditi vinovu lozu najmanje na jednom gonjaju zemlje. Zakup je utanačen na deset godina, dakle do kraja 1850. godine.³³ Jamačno je taj ugovor bio produžen za najmanje još jedan mandat od deset godina. Naime, 1863. god. je taj zakup prešao na Marka Perlinija iz Zadra, za 200 fiorina godišnje.³⁴ Zasižno taj ugovor nije dugo ostao na snazi. Već sedamdesetih godina

²⁷ Josip KOLANOVIĆ, Liturgijski kodeksi svetokrševanskog opata Deodata Veniera, *Radovi Zavoda JAZU u Zadru*, sv. 29-30, Zadar, 1983., str. 84.

²⁸ T. RAUKAR, n. dj., str. 198; Pavo ŽIVKOVIĆ, Posjedi i prihodi samostana sv. Krševana u Zadru od osnivanja do konca XV. stoljeća, *Zadarska revija*, 39, Zadar, 1990., br. 2-3, str. 229–230.

²⁹ V. NOVAK, n. dj., str. 435–436.

³⁰ P. ŽIVKOVIĆ, n. dj., str. 229–230.

³¹ Znanstvena knjižnica u Zadru, MS 461, sv. 77.

³² C. F. BIANCHI, n. dj., str. 46; Blaž KARAVANIĆ, *Povijest grada i otoka Paga*, rukopis u Nadžupnom uredu u Pagu, sveščić III, str. 272.

³³ B. KARAVANIĆ, n. dj., str. 272.

³⁴ DAZd, Spisi Registrature, 1863, IV/2 A, br. 581.

toga stoljeća te su otočiće zakupila braća Budiša s Oliba; za njihovo korištenje oni su državi odnosno sjemeništu bili dužni isplaćivati svotu od 300 fiorina godišnje,³⁵ što je znatno veća zakupnina od prethodne. Oni su ondje uglavnom napasali blago sitna zuba. Štoviše, bile su na Maunu sagrađene neke nastambe za potrebe tamošnjih čobana. Ipak, isto tako je u to vrijeme dio najvećeg otoka bio zasađen vinovom lozom, namijenjenom u prvom redu potrebama pastira koji su, naravno, bili podređeni olipskoj župi. Tako je ostalo do potkraj XIX. stoljeća.³⁶ Naime, kako Maun nije bio od velike koristi sjemeništu (“bio pasivan za sjemenište”), to ga ono, uz privolu Sv. Stolice, 1895. god. prodalo dvojici rođaka Palčića s Paga (Novalja) za svotu od 26.000 forinta.³⁷ Međutim, čini se da otok nije dugo ostao u njihovu vlasništvu jer su ga oni, iz nepoznatih nam razloga, otuđili. Nije posve poznato kada i na koji je način taj otok postao “svojina paške općine za stan čobanima i pripašu stoke”, kako to tvrdi mjerodavni suvremenik.³⁸ Jamačno ga je ona otkupila od Palčića za određenu svotu novca, pa je otok njenim vlasništvom ostao do dana današnjega.

Premda su neki suvremenici s kraja XIX. st. tvrdili da su “dosta pusti otoci Skarda i Maun”, a drugi pak zapisali da su jedino otočići Maun, Dolfin i Laganje tada služili jedino ispaši ovaca,³⁹ tome nije bilo baš tako. Naime, i tada je otočić Maun pružao svojim gospodarima, odnosno tamošnjim naseljenicima, u prvom redu ispašu manjem broju blaga sitna zuba, ali isto tako i mogućnost uzgoja vinove loze. Navedeni pisci nisu jasno označili njegova tadašnjeg vlasnika. Iz nešto mlađeg izvora razabire se da su, poput onih na otoku Pagu, i svi pašnjaci Mauna bili paško dobro.⁴⁰ Dakle, neosporno je da se ondje napasalo blago stanovnika otoka Paga. Na žalost, pozniji izvori ne kazuju broj i vrstu ondje napasanog blaga. Zna se pak da je o stoci i postojećim vinogradima skrbilo uvijek po nekoliko osoba nastanjenih na otočiću. Tako su god. 1881. ondje bile tri stojne kuće u kojima je obitavalo pet osoba: dva muškarca i tri žene.⁴¹ Naravno, oni su najviše bili zaokupljeni brigom oko ovaca, njihovim napasanjem, mužnjom i izradom sira, kako je to ostalo do naših dana.

Naprijed navedene sporadične vijesti navode na zaključak da je otočić Maun u čitavoj prošlosti predstavljao određenu gospodarsku vrijednost. Stoga je doista

³⁵ DAZd, Spisi Registrature, 1894, XV A, br. 869 (9860); C. F. BIANCHI, n. dj., str. 46.

³⁶ Lodovico CZINK, *Pago isola dalmata*, Budimpešta, 1900., str. 20: “... sin alcuni anni vi sono essa era ancora possesso de vescovo di Zara...” Začudo, kako kazuje suvremenik, sedamdesetih je godina Skarda kod otoka Paga služila ispaši stoke, ali se pri tome nije spomenulo veći Maun (Giorgio LOCICA, *Manuale di geografia della Dalmazia*, Zadar, 1878., str. 154).

³⁷ B. KARAVANIĆ, n. dj., str. 272.

³⁸ Dragutin HIRC, *Priradni zemljopis Hrvatske*, Zagreb, 1905., str. 634.

³⁹ L. CZINK, n. dj., str. 21; *Vienac*, 25, Zagreb, 1893., br. 30, str. 483.

⁴⁰ Petar RUMORA, *Izviješće ob općinskim pašnjacima na Pagu i njihova dioba*, Senj, 1914., str. 8.

⁴¹ Luigi MASCHEK, *Repertorio geografico-statistico*, Zadar, 1888., str. 142.

neopravdano njegovo zapostavljanje u odgovarajućim publikacijama. Naime, ondje se najviše uzgajalo blago sitna zuba, nešto manje ribarilo, dok se u novije doba uzgajala i vinova loza. Njegovu vrijednost u tom smislu svakako potvrđuje i činjenica da je 1069. god. bio predmetom darivanja hrvatskog kralja samostanu sv. Krševana u Zadru, te stoljetne borbe oko njegova posjedovanja. Štoviše, moglo bi se reći da je njegovo značenje, s obzirom na veličinu, bilo veće negoli bi se to očekivalo. A to onda podrazumijeva i bolje i opsežnije njegovo predstavljanje u odnosnim edicijama, kako bi barem sljedeći naraštaji bili bolje upoznati s udjelom njegova značenja u hrvatskoj povijesti. Budući da je bio toliko značajnim za rečeni samostan, grad Zadar i susjedne mu otoke (Pag), on to doista i zaslužuje.

Šime PERIČIĆ: THE ISLAND MAUN IN THE PAST

Summary

In the history of Dalmatia the island/islet of Maun is particularly significant because it was given as a gift by the Croatian king Krešimir IV to the monastery of St. Krševan in Zadar in 1069. However, known at the time as an islet and as the object of the king's gift located "in our Dalmatian sea", it was afterwards almost forgotten even in those editions whose duty it was to retain that event in memory. Because of this the author, on the basis of available data, attempts to offer as much information as possible concerning its history, in large part pertaining to its economy. Even such meager sources have provided a much broader insight into the history of this islet which has been so frequently mentioned by historians of the period of Croatian rulers. The article bears witness to the fact that its significance was greater than one would expect considering its size. This is due to the fact that it was so important to the above mentioned monastery, to the city of Zadar and to the neighboring islands.